

L'ou covat

(ALDC, VI, 1445. L'ou covat)

L'enunciat designa l'“ou en què, covat, no es forma el pollet” (DIEC). Una motivació es relaciona amb el fet d'haver estat l'ou covat, sense produir cria: *covat*; *coat* 1, 3, 4, 6, 8, 9, 13, 25, 35, amb pèrdua de la consonant labial en contacte amb la vocal també labial [u] (veg. mapa 796); els der. *covarot* 46, 50, 52, 60, amb el suf. despectiu *-ot* (< *-OTTU*), i *covarol* 56, que podrien ser der. de *cover* ‘ponedor’ (veg. mapa 891) i aleshores caldria escriure **coverot* i **coverol*; i el compost *escovassat* 110. Semblantment, *nial* (var. *neal* 157, per fluctuació de timbre, assimilació a la vocal tònica o hipercorrecció), de **NIDALE*, der. de *NĪDUS*, que inicialment era un sinònim de ‘niu, covador, ponedor’, va passar a ‘ou artificial, generalment de guix, que es posa dins el nieró perquè les gallines hi vagin a pondre’, per adquirir després el sentit d'ou ‘covat’.

La seva textura aquosa és a l'origen de: (*ou*) *d'aigua*, amb les var. sintagmàtiques *d'àuia* 152, 164, 177, *amb aigua* 97, *en aigua* 118, 138, *en àuia* 167, *ha eixit àuia* 166, 170-172, 175, 178, *s'ha fet àuia* 155, 164, *s'ha fet àuia* 163, els der. *aiguat* 144, 148, 149, 156, *aiuat* 169, 173, 174, 181, i el compost *aiupoll* 154, de *àuia* i *poll* (< *PŪLLUS* ‘animalet’); aquest darrer mot enllaça amb *pollat* (var. aragonesitzant *pollao* 87), des de ‘que s'ha congriat el poll, que s'ha fet malbé’; *clar* (< llat. *CLĀRU*), amb les var. *clart* 2, amb *-t* epítetica, com la de *ort* < *or*, i *clare* [m.] 5, amb vocal final de suport. A partir del soroll que fa en sacsar-lo, *cloc* (var. *clloc* 90, amb palatalització de la *l*) i *gàrgol* 184-186, 189, 190, de l'arrel onomatopeica *GARG-*, pel soroll del líquid agitat, amb les var. *galgo* 182, 188, *gargot*, amb canvi d'accent i de sufix, i l'aragonesitzant *garguero* 187; igualment, tindrien la mateixa motivació *xarbot* 22, 26, 31, 32, 54 i, per equivalència acústica, *xargot* 17, possibles der. de *xarbotar* ‘esquitxar (un líquid que es mou o que està en un recipient que se

sorolla)’ (< **eixorbetar* < llat. *EXORBĪTARE* ‘desviar-se’) (*DECat*); semblen modificacions de *gargot*, les formes *barlot* 24, 33, *barloc* 27, 103. També la idea de ‘batre’ en agitar l'ou deu haver generat *batoc*, amb la var. *badoc* 89, per homonimització amb *badar*, i l'arag. *batueco* 94, amb diftongació de la [ɔ]. El fet de no haver estat l'ou fecundat s'ha expressat en lexemes sintagmàtics com *no està tocat del gall* 119 o *no estan tocats del pollastre* 151, *no haver pres del gall* 125 o *no estar pres del pollastre* 137, *no tenir pollastre* 162.

La qualitat feta malbé de l'ou explica els adjectius que se li han aplicat: *dolent* 34, 59 (< *DŌLĒNTE* ‘sofrent, afligit’, convertit després en ‘de mala qualitat’); *passat* 48, 111, part. de *passar* (< llat. vg. **PASSARE*), que de ‘transcorregut’ ha passat a ‘que ha perdut les característiques naturals’; *podrit* ‘corromput’ 116, 151 (< *PŪTRĪTU*, part. de *PŪTRĪRE*) (compost *podripoll* 156 “quan té el poll negre amb sang”); *fallat* 68, 96, 118, 122, 126, 136, 146, 158, probable assimilació vocàlica de *follat* 181, part. de *follar* ‘malmetre’ (< llat. vg. *FŪLLARE* ‘batre, batanar’); *pudent* 143, 161, 162, 165, 167, 171, 180, participi de present de *puDIR* ‘fer mala olor’ (< llat. *PUTĒRE*); *roïn* 159, 162, 183 (var. *rouïn* 180, amb consonant antihiàtica), adj. freqüent per ‘dolent’ en val. (< potser de *ruïna* des de ‘malparat, desastrós’). *Engolit* 120, *cercolat* 161 i *refredat* 162 estarien també dins aquest apartat.

Des d'una òptica areal, *covat* i *gargot* són propis del cat. or., com *nial*, compartit amb el bal., i *cloc*, amb part del nord-occ.; *clar* ocupa petits espais del cat. or., mentre que *pollat* i sobretot *d'aigua* o *aiguat* s'estenen pel cat. occ.; *batoc*, congènere de l'arag. *batueco*, és exclusiu dels parlars ribagorçans i *gàrgol*, dels parlars extrems val.

Són mots normatius *ou xarbot*, *covarot* i *nial*, des del *DIEC*₁, 1995.